„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на цел табаку, а утоп нитом на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију *(у сребру)*
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 174. У Новом Саду у среду 10. (22.) новембра 1882. ГОДИНА XVII.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Загреб, 9. новембра (1 сах. по подне.) Спровод даничићев најсвечаније обављен. Заступљени беху земаљска влада, сви уреди чиновништва, сва друштва и школе, присуствовало скоро све грађанство. Град осветљен плином. Беше и многих депутација из разних крајева. Венаца је било преко 40. У цркви је говорио др. Медаковић, а на колодвору Павић.

РУМУНСКА СПОМЕНИЦА.

(Т. Б.) У једном од прошлих бројева саопштили смо нашим читаоцима у кратко садржину споменице коју је конференција ердељских Румуна закључила да изда. Ова је споменица угледала света. Издана је до сада на румунском и немачком језику, а изићи ће још и на мађарском и француском. Иста би се могла поделити на два главна предмета. Један је автономија Ердеља. Ову Румуни натраг захтевају и у овом њиховом захтеву огледа се засебно питање румунске народности у Угарској, које би повратком автономије ердељске било у корист Румуна решено. Други је предмет равноправност народности. Односно овог иште Румуну равно право за свој језик, за цркву и школу, иште законске гаранције, да ће се праведна обзира узимати на њихову народност при попуњавању државних звања, иште ревизију закона о народносној равноправности и промену изборног закона. Ово су дакле захтеви, који су истоветни са захтевима свију осталих немађарских народности у Угарској, за које се не изискује засебно автономно право, почем су исти основани на непорецимом природном праву сваке живе народности, које држава пре свега у заштиту узети мора, ако иначе неће сама собом да повреди најкардиналније право своје, право на опстанак.

Као што се из овога види, у споменици у главном нема никакових нових мисли ни жеља. Све што је у њој речено, казано је већ одавна небројено пута како на земаљским саборима Угарске и Ердеља, тако и на српским конгресима, на јавним скуповима појединих народности и путем штампе. Што су дакле Румуни у својој споменици изнели, то је, у колико се исто не односи на неке њихове засебне жеље, већ одавна неизтаримим цртама записано и удубљено у духу сваке поједине народности.

Не могу нас дакле толико интересовати мисли, које су у овој споменици развијене, колико више смер, који је с њоме скопчан. Шта су Румуни хтели с овом споменицом да постигну?

Да ли их је руководила мисао, да је мађарска влада многогодишњим искуством дошла до увиђења, да политика превласти над немађарским народностима не води и не може водити к добру, да је крајње време, да се одустане од оних намера, које су питање народности у Угарској, као питање силе сматрали, те да се праведном измирењу не задовољених народних жеља озбиљна брига поклони — и да услед свега тога овим спасоносним намерама владајућег елемента на сусрет изаћи ваља?

Камо среће, кад би на ово питање са да одговорити могли. Но, на жалост, данас овој нади мање нег икад пре места бити може. Ма да с оне стране Литаве остварење начела народности под разним облицима све то више маха задобија, и ма да је се помишљати могло, да те промене у једној половини монархије не могу остати без повољних утицаја на сличне односаје и у другој њеној половини — ми ипак из дана у дан све то више уверења добијамо, да угарска влада и с њоме владајући мађарски елеменат ни из далека не помишља на ревизију закона о народносној равноправности, шта више, да ни она незнатна права, која су и тим законом гарантована, у духу ове равноправности вршити не мисли.

Нема дакле сумње, да је ердељске Румуне при издавању ове споменице сасма други смер руководити морао. Да Румуни од данашњег владајућег елемента у своју и у корист народности у опште управо ништа не очекују, то се већ види и из тога, што ова споменица није на меродавне кругове мађарске, ни на владу, ни на земаљски сабор упућена. Да, на први поглед изгледа, као да није упућена ни на ког. Но баш у овој чудној празнини лежи најјаснији кажипут. Ова празнина прича и сувише јасно, да су Румуни наду, да ће им праведне жеље садања владајућа система испунити, у ту систему тако са свим изгубили, да се њој, односно њеним органима не налазе за вредно ни обраћати. С друге стране пак прича нам та празнина, да је румунска споменица баш с тога, што у истини овим органима упућена није, управљена на све и сваког, који срца и осећаја за неправедне патње, за погажена права једног народа имају. Споменица је дакле управљена на сав образовани свет. А да Румуни с овом споменицом нису само љубопитљивост образованог света задовољити хтели, него да им је циљ, коју су њоме постићи мислили, много озбиљнија и много дубља, о томе се неће нико сумњати који о озбиљности борбе за народни опстанак права појма има.

Какова је ова циљ и како се све конклузије из оваких појава деривирати дају, у то се за овај пар упуштати не мислимо, предпостављајући, да ће то читаоци наши и сами погодити моћи. Само ћемо још нешто да споменемо, а то је, да је свака реч у тој споменици и нашем народу, па без сумње и свима осталим немађарским народностима из дубине душе извађена, у колико се на равноправност свију народности односи. Не можемо муком прећи ни то, да је жалосна сведочба по склад унутарњих односаја сваке државе, када једном већ до тог дође, да се оваке споменице пред свет износе. Досада их је Европа само из оне државе навикнута била да добија, које ће још за мало у Европи само тек по спомињању бити. Што је до тога дошло, да се оваке споменице почињу сад и из Ердеља појављивати, томе за иста нису ердељски Румуни криви.

Политички преглед.

По претходној загребачкој вести требала се о Аранђелову дне састати у Загребу анкета, да претреса **нацрт новога казненог закона за Хрватску и Славонију**, што га је већ поодавно напртао предстојник правосудског одељења у затребачкој земаљској влади, др. Деренчин. Исти је и сазвао анкетно повереништво. Осим неколико виших чиновника позвано је у повереништво и више одветника, међу њима и др. Маканец.

Још ни једно заседање **Аустро-угарских делегација** није тако лако и глатко протекло, као овогодишње, и још никад нису прорачуни појединих ресората тако рећи преко трупце одобравани, као ове године. Мора бити, да се нешто слути, јер политички фирмаменат збиља није ведар, као што се обичном оку из низине чини. Као што је познату, највећу рубрику и највећу своту у заједничком прорачуну чини ратни буџет. Пуних 111·9 милијуна, за једно са сопственим дохотцима, одобрено је војноме министарству које у редовној, које у ванредној потреби војеној, које у окупацијоном кредиту. Урачунамо ли ту још 9 милијуна редовне и ванредне потребе за поморску војску и потребе, које за домобранску војску у једној и другој половини монархијској чине 15·9 милијуна, видимо, да ће Аустро-Угарску издржавање њене војске у год. 1883. стати готових 136·8 милијуна форината, и то да богме само у том случају, ако нова година прође без и каких заплета, јер то је потреба само за мирно доба. И све је то, као што рекосмо, лаке и простране руке одобрено, као да је у становника двојне монархије неисцрпив џеп. Ни међу једном одлуком једне и друге делегације није било разлике, тако да овога пута није било заједничке седнице. Само је аустријска делегација избрисала била из босанског прорачуна 100,000 фор. из поште за издржавање окупацијоне војске у натури. Но по што је угарска делегација и ту пошту одобрила била, то је и аустријска приступила угарском закључку, тако да су се све делегацијоне одлуке потпуно изједначиле. У суботу је закључено 17. заседање Аустро-угарских делегација. Угарска делегација имала је у недељу још једну седницу, где су проглашени одборни делегацијски закључци. Ми ћемо из рада тих заједничких телеса саопштити у главном још неке расправе, што се тичу Босне и Херцеговине и одношаја двестране монархије према балканским народима и државама.

Час по, па с једне или с друге стране стигне вест, која показује, на **устанка у Херцеговини** још једнако има. Тако има из Сарајева 4. о. м. извештај, који у главном вели: Остатци устанички још једнако нападају. На загорској височини, по сахата од Калиновића, би 25. окт. нападнут један воз пива. Један од двојице босанских кирџија би убијен, а другом рука одсечена, марва отерана, а пиво остављено на месту. Кад Чајнице, а на путу што води у Плевље, пуцано је на два топничка официра, али ни један није био погођен. Да би се тим нападајима стало на пут, ђенерална команда споразумела се с босанском земаљском владом, да се по немирним областима дуж црногорске границе постави тако звани летутни кор, јер и само крстарење и патрољисање војске и жандара показало се, да није довољно, да стане на пут нападајима. У том кору биће 80 жандара и својих 250 пешака-војника, даље неколико домаћих пандура, који се буду од своје воље јавили, а командоваће ом неколико официра, који познају земљу и људе. Намера је најпосле, да се од поузданих становника из оних крајева саставе сеоске страже, које ће бити наоружане венцловим пушкама. Сумњамо, да ће и све те тако рећи очајне мере донети задовољство међу херцеговачки народ.

ХРВАТСКИ НЕКРОЛОЗИ

† Ђури Даничићу.

„Позор“ доноси и сувише рано преминулом великану нашем овај некролог:

Ђура Даничић, по породичном имену Поповић, а по књижевном Даничић, родио се у Новом Саду месеца априла 1825. год. од оца Јована, свештеника православне цркве, и мајке Ане, родом из Сомбора, која је после ране смрти свога супруга одгојила пет синова. Последње године свога живота провела је код свог покојног Ђуре, који ју је редком нежности и синовском љубави до смрти њезине пазио.

Ђура је пет разреда свршио у новосадској гимназији а шести разред и философски течај у Пожуну све с одличним успехом. Год. 1844. пређе он на пештанско свеучилиште у права, а следеће већ године у Беч. Али овде догоди се у смеру науке онај преврет, који је не само за Даничића него и за књижевност нашу одлучан био. Преврет тај није се тицао осећаја његова према народу, јер Даничић не спада у прво доба душевног препорода српског и хрватског народа, у које се искра родољубља у нашој омладини имаде тек искресати. Он се тицао правца у науци, у струци науке. Упозна се он на име с Вуком Караџићем и Фр. Миклошићем те одлучи се одабрати струку, за коју је осећао и овако највише нагвђа — а то беше филологија. Остави дакле православне науке па се посвети искључиво изучавању језика. Такав се преврет на велику корист славистике догоди нешто пре и с Миклошићем. И овај је учио права, а наговорен својим славним земљаком В. Копитаром († 1844.) који је назрео у њему ванредне способности за језикословље, са свим се овом посвети. Вук и Миклошић имали су највећи уплив на знанствени развој младог Даничића, који је научио од првога познавати народни језик и целу традицаону литературу српску, у чем је Вук недостижив — од другога пак ону строгу научну методу језикословну, у којој стоји Миклошић до данас на челу славистике те је признан за једнога од првих живућих филолога у опште. Вук и Миклошић могу се поносити својим учеником, који си је усвојио што је славна у једном и у другом. Уз Вука ни један непознаје нашег језика тако дубоко и свестрано као што га је познавао Даничић, а овај га у знанственом познавању далеко надкриљује, јер законе и појаве језика тумачи по резултатима језикословне науке.

Овако познавање језика засведочио је Даничић већ првим својим самосталним делом, с којим изађе на књижевно поприште већ у 22. години свога живота. Беше то расправа „Рат за српски језик“, штампана 1847. године у Будиму, по што је бечка цензура „из виших политичких обзира“ недопусти штампати у Бечу. Ова расправа попуњена је двема другима, које је Даничић против В. Лазића следеће год. 1848. у Бечу издао. Овим „ратом“, у који Даничић сађе оборужан убојатим филологичким оружјем, би довршена борба између Вука и Милоша Светића (Јована Хаџића) т. ј. између живога језика народнога и славено-српске смесе, а Даничић извојшти првоме сјајну победу. Вук је ту борбу са Светићем од г. 1828. водио; он је јуначки сузбијао свога противника, све га више натраг потискивао — али тек ученик његов, увежбан у новој школи, савлада га потпуно. Што је начело, да је језик жив организам, који имаде своју прошлост и садашњост своју, а свака од њих имаде и своја посебна права, и код нас преобладало, томе је Даничић битно и одлучно припомогао.

Но и ако је старо у знаности преживело начело пало, није ни ново још доста утврђено било. Народни језик српски или хрватски имао се тек изучити по начелима научне филологије — а то је, што си је Даничић поставио за прву задаћу. Рекосмо за прву јер си он још и другу одабрао, која је с првом у најтешњем савезу: а та је изучење језика у хисторијском развоју његову, без којега је садање стање језика посве неразумљиво. Радње једне и друге врсте иду код Даничића узпоредице, те превлађује ова над оном само у толико, у колико је он или својим положајем позван био, да часомице дадне предност једној пред другом, или дошао у такове прилике, да му је хисторијско изучање постало прече.

У тој основи није могла изостати граматика нашега језика, која би по начелима новије филолошке школе састављена била. Даничић је најпре пред народ изишао с „Малом српском граматиком“, штампаном у Бечу г. 1850. Касније је Даничић ово дело це сасвим прерадио и издао под насловом: „Облици српскога језика“ као део III. граматике. „Облици“ су доживели већ 7—8 издања, колико ја знадем, те је овај део граматике ту непрепорно најбоље израђен, а уведен у Србији и у некојим деловима овкрај Саве и Дунава као учевна књига у средњим школама. Успоредице сакупљао је Даничић грађу за остале делове граматике, те је већ год. 1858. могао издати IV. део: „Српску синтаксу“, којој по суду Миклошићеву нема ни један славенски језик равне по нутарњој научној вредности. Уз то је у Бечу помагао Вуку код II. издања српскога речника (1851), преводећи му речи на немачки и на латински језик. А као изглед чисте прозе може се сматрати делце даничићево, које је под именом: „Приповетке из старога и новога завета“ год. 1850. изашло у Бечу.

Међу тим догодише се неке промене у ванјском положају нашега Даничића. Године 1852. пређе наиме из Беча у Србију, у Београд, где је већ од пре био чланом „Друштва српске словесности“. Али већ после године дана врати се Даничић на позив кнеза Михајла у Беч. У Београду колебао се тада кнез Александар Карађорђевић. Народ српски желео је пристати у насталом турско-руском рату уз Русију; али кнез није умео одолети упливу Аустрије и западних велевласти, премда му је Русија понудила била оружану помоћ, а после рата краљевину, којој би сам дозначио границе. Течајем рата Србија остаде у оружаној неутралности, бојећи се с друге стране да Аустрија не поседне и њу, као што је Влашку посела била. Даничић је год. 1853—56. на позив кнеза Михајла подучавао у српском језику младу супругу његову Јулију рођену грофицу Хуњади, те јој је уз језик улио и љубав према српској књизи, коју је очитовала подупирајући својега врснога учитеља у издавању његових учених радња. Међу тим би Даничић год. 1856. опет у Београд позван и учињен књижничаром народне књижнице.

Кнез Александар буде дневице необљубљенији у Србији, а присташе Обреновића множаху се све то више. Незадовољство с Карађорђевићем букну концем 1858. године очито и јавно. Народна скупштина захтеваше од кнеза, да се захвали; а када се он уз просвед повуче у тврђу под обраму турску, буде скинут с престола, Обреновићи пак позвани у Србију. Кнез Милош вративши се у Београд преузе власт; али ју је обнашао кратко, јер га већ године 1860. смрт уграби. Кнежевски престо заседне син му Михајло по други пут. Сада су и у кнежевини настали сталнији односаји. Напрама спољашњим властима показао се Михајло неодвиснијим; у нутри стао изводити у свим гранама јавнога живота такове реформе, које би Србију ојачале и приправиле ју за велико звање њезино у истоку. Ове реформе захватише такође наставу. Даничић по својој мирољубивој ћуди и по својем занимању није се упуштао у политичку борбу; он је своју књижевну радњу наставио. Али није се отимао суделовању на душевном пољу. Године 1859. прими он столицу славенске филологије и опште историје књижевности на тадашњем лицеју. Када је лицеј законом од 24. септембра 1863 преустројен и раширен у велику школу са три факултета, Даничић придржи столицу филологије у филозофијском факултету, па дочим су га пре слушали ђаци целога лицеја, а сада само философског факултета, могао је свој предмет знанственије тумачити. У опште је признато, да је не малена заслуга Даничићева, што се у Србији правилније и чистије пише, а то је он кроз своје ученике постигао. У том је смеру радио такође многобројним

критикама свих знатнијих појава на пољу српске књижевности, које је он у том раздобљу приобштавао у српским часописима. Колико је Даничићев углед признан био и од врховне власти државне, сведочи нам и тај случај, да је кнез Милош Даничићу и М. Ј. Јанковићу год. 1859 поверио, да криминални законик, који је посебна вештачка комисија израдила, прегледају и „на српски дотерају.“ Што су оба учинила и посебним чланком (који је у 79 бр. српских новина штампан био) утврдила, прочитано би кнезу пред Вуком Ст. Караџићем.

Даничић је седио на учитељској столици у Београду све до год. 1865. Од год. 1857—1860 беше уједно тајник Друштва српске словесности, које је после дана 27. јануара 1864 било обустављено, те за тим указом од 29. јула и. г. преустројено у Српско учено друштво. Даничић, који је од пре као члан друштва писао у његов орган „Гласник“, уређивао га је као тајник, и то толиком вештином, да књиге онога течаја спадају међу најврстније овога органа.

С једне стране писао је он језикословне расправе као што су: српски акценти (VIII., XI.), разлика између језика хрв. и срп. (IX.), српска диминуција и аугументација (XII.), с друге приобштавао споменике старе српске књижевности, каноти: рукописи Киприанов и Александров (IX.), пролог на кожи (X.), три хрисовуље (XI.), из ркп. XVII. в. за црквену историју српску (XI.), рукопис архијепископа Никодима (XI.), похвала кнезу Лазару (XIII.) хрисовуља краља Степана манастиру Трескавцу (XIII.) Уз ове прилоге у Гласнику стао је Даничић на светло износити и друге књижевне старине; тако је он издао год. 1860 живот св. Саве од Доментијана, год. 1865 Никољско јеванђеље, год. 1865 живот св. Симеуна (Степана Немање) и св. Саве од Доментијана; за тим је преписао рукопис, год. 1866 издан у Загребу, садржавајући житија краљева и архиепископа српских, која је архиепископ Данило у XIV. столећу саставио. Бавећи се Даничић толико књижевним старинама заче лепу мисао, да састави речник из књижевних старина српских. Ову мисао он доскора изведе издавши (1863—4) такав речник у три замашне књиге, за које даде трошак кнегиња Јулија. У тај речник смести Даничић све до тада познате споменике; а ово изврстно дело, какова до сад нема ни једна славенска књижевност, једнако је потребито језикословцу, као што археологу и историку.

Заронивши све то дубље у тајне народнога језика у прошлости и садањости његовој, буде Даничић подједно доведен, да примером истакне и изнесе лепоте његове. Он је већ године 1858. обелоданио свој красан превод Мајковљеве „Историје српског народа“, које је II. издање нетом изашло. Али лепша му се даде прилика када понукан извана, стаде преводити најпре поједине чести (псалтир 1864. и т. д.) св. писма, онда сав стари завет. Године 1868. изиђе најпосле цело св. писмо (и то ћирилицом и латиницом), стари завет од Даничића нови од Вука. Свете књиге јесу без обзира на извор њихов један од најузвишенијих споменика људске образованости; с тога су код свих народа највећи умови настојали, да их чим савршеније преточе. Даничић се доста трудио, да му превод буде веран, чист, правилан и гладак; па ће тај превод остати свакако основним и за наше богословце. Овде се има споменути такођер Даничићев превод из руског А. Ј. Муравјева „Писма о служби божијој у православној цркви“ (Нови Сад 1854., Београд III. изд. 1867.) која су у Русији доживела преко 10 издања, од којих послиђња свако у 40.000 истисака.

Год. 1865. одступи Даничић са столице у великој школи. Повод даде сукоб, у који сав учитељски збор дође с министром просвете ради једне наредбе. Даничић даде оставку, те не хтеде бити више професором, у колико је српска влада и гледала поравнати ову размирицу, жалећи што губи таковог стручњака. Даничић буде намештен за тајника у министарству. Али ова служба не би ни по ћуди његовој ни према занимању његовом. С тога радо се одазва позиву утемељитеља југословенске академије знаности и његових загребачких штоватеља да се у Загреб пресели. Даничић је својим прилозима украсио и „Књижевник“, који је имао радњама академичким пут утрти. Он је у III. књ. „Књижевника“ (1866.) приопћио два стара књижевна споменика: типик св. Саве за Ораховицу и житије св. Ђурђа Кратовца. Код првога избора беше Даничић изабран за правог члана академије и одмах за привременога а у првој главној скупштини дне 25. јула 1867. за правог тајника њезина.

Даничићу отвори се у Загребу ново поље за књижевну радњу му. До сада имаше прилику бавити се више књижевним споменицама српским, сада му се даде прилика, да се изближе упозна и са хрватским старинама књижевним. Тиме се његова истраживања раширише преко источне на западну половицу нашега народа. Као академик неуморно поче промицати задатак тога новог завода, као тајник битно суделоваше да му се даде озбиљан правац знанствен; па што је академија по признању надлежних судија примила тај правац и остала му верна, иде нашега Даничића не малена заслуга. А та заслуга множи се, када се спомене, да је Даничић руководио сав посао око скупљања грађе за речник, који мисли наша академија издати. Већ I. књ. „Рада“ (1867.) кити се лепом расправом Ђ. Даничића: ћ и ђ у историји словенских језика, којом је нов основ ухватио за разредбу словенских језика и тумачење њихова постајања. А тако је он просљедио разјасњивати поједина питања о нашем језику. Овамо имаду расправе његове: акценти у глагола (књ. VI.), акценти у адјектива (XIV.), гратика Ђ. Крижанића (XVI.), прилог за историју акцентуације хрватске и српске (XX.) многе књижевне обзнане итд. Свака расправа Даничићева нов је добитак за знаност. Узпоредице износио је књижевне старине од којих овде наводим: записе из неколико рукописа (Рад, књ. I.), кнезу Константина филозофа о правопису, рукопис Владислава граматика, житије св. Ћирила и с. Илариона монгленског, бугарски рукопис од г. 1277. (Старине књ. I.), индијске приче Стефанит и Ихнилат, прича о муци бл. Гроздија (Стар. II.), Хвалов рукопис (Стар. III.), три старе приче, пророштво деспота Стевана Лазаревића, апокалипса из Хвалова рукописа, Тондал; два апокрифна јеванђеља, посланице св. Саве и патријарха Теофила деспоту Стевану. (Стар. IV.) Ево колико је у тим споменицама грађе за историју језика, књижевности и просвете нашег народа у средњем веку.

Год. 1873. буде Даничић од српске владе позван на столицу славенске филологије у Београд. Академија је веома жалила, што губи толико одлична и учена члана, а кад немогаше тога губитка одклонити, изрази му у седници од 28. априла писмено признање за труд, „који је око њезина напредка као тајник полагао.“ Тешко су се академици растали од свога љубазнога друга; али их је тешила мисао, да иде у другу половицу народа, где ће наставити своју благосовну радњу у школи и књизи, па и нека слутња, да би ипак могао једном вратити у средину њихову.

Једно се и друго испуни. Даничић је у Београду издао два дела, која једина стављају га на прочеље данас живућих филолога славенских; а та јесу: Историја облика (1874) и Основе српског или хрватског језика (1876.) Оваким делима, као што је у опште признато, неможе се поносити ни једна славенска литература. Обилност грађе, коју је могла сакупити само неутрудивост Даничићева, дубока ученост стојећа на висини данашње светске науке, прозирност у распоредању — то су главне карактеристике ових дела. Свакако иде част и српској влади, што је са своје стране допринела, да изађу ова монументална дела на свет.

А испунила се и она слутња. Даничић се повратио опет у Загреб. Кнез Милан, сада краљ српски, а ни Даничић неоглушише се молби покровитеља бискупа Штросмајера и академије, те буде Даничићу подељен допуст за уређивање великог академичког речника, од којег су до сад изашле три свеске. И ту жали боже немила смрт прекину ово његово за народ непроцењиво и ненакнадиво деловање, за које је он имао сва својства у највећој мери.

И тим за данас закључујемо ове црте његова живота са уводним речима његова пријатеља-животописца др. Рачкога из године 1877.

„Први у јужних, а од првих језикословаца у Славена у опште јест непрепорно наш Ђуро. Срби и Хрвати могу га звати пуним правом својим. Родом Србин припада једнако и Хрватима по свом родољубном осећању и научном раду. Ученјак далека погледа недаје си научног обзорја застирати узким племенским границама. Делотворан родољуб у најплеменитијем ове речи знаменовању назираше он у слоги српства и хрватства једино јамство за лепшу и сретнију будућност целог славенског југа. Загреб и Београд, ова два стецишта умнога живота нашег народа, једнако су му драги и мили били, те према душевној потреби његовој преносио је књижевно своје деловање сада са доње на горњу, а сада са горње на доњу Саву. У кратко: Даничић беше један од најдичнијих заступника на душевном пољу југословенске помисли, у којем оквиру може хрватство и српство наћи једнако дично место — и које могу до душе дневне и пролазне зађевице донекле помутити, али никада одклонити.“

Загребачке „**Народне Новине**“ пишу истим жалосним поводом:

Црни нам данас освану петак! Угасну нам луч знаности, која је једнаким сјајем светлила српском као и хрватском народу: наглом смрћу умре ноћас др. Ђуро Даничић.

Славан син народа српског, др. Ђуро Даничић био је и љубљен посинак народа хрватскога. С тога над мртвим његовим телом плачу данас једнаком боли, јер и једнако растужена два народа.

Међу свима данас живућим заступницима знаности био је др. Ђуро Даничић најнаравнија спона братскога заједништва међу народом српским и хрватским. Он, професор високе школе у Београду и члан српског ученог друштва, у исто доба члан и тајник југословенске академије у Загребу, развијао је свој плодоносни рад на обе стране једнаком и ревношћу и срећом.

Ужасна вест о ненадној смрти Ђуре Даничића тако нас је потресла, да нам данас, у први мах, није могуће, испунити прежалостну дужност, сабрати и саопћати потање податке из његовог узоритога, најсјајнији успеси овенчаног књижевнога рада. Но народ и хрватски и српски предобро зна, што је изгубио смрћу дичнога Вукова ученика; знаност и предобро осећа тешки, непреболиви ударац.

Покојник, коме је породачно име Поповић, родио се у Новом Саду г. 1825. дакле је био тек у 58. години живота. Почев од прве његове филолошке расправе „Рат за српски језик“, свако његово дело носило је на себи биљег толике знанствене темељитости и озбиљности, да је свагда осецало правац српско-хрватском језикословљу. Његови „Облици српскога језика“, онда „Историја облика“ и „Основи српскога или хрватског језика“ дела су, која јединцата стоје у свој славенској језикословној знаности. Смрт затекла је Ђуру Даничића на раду око монументална дела, које му је југословенска академија поверила, наиме „Речника српскога и хрватскога народа“. Пао је жртвом неутрудивога свога књижевничког напора, који је надилазио слабашне његове телесне силе.

Ђуро Даничић умрио је, али ће његово име српски и хрватски народ захвалним споменом предавати од колена до колена, да славно живе све донде, докле се хрватска и српска реч буде зборила.

Покој му души!

Из српских листова.

„**Српски Глас**“ доноси о пијанству ову значајну белешку, којој се ништа не може замерити, осим што је и сувише кратка, што је само белешка.

„Немци се туже, да у њиховом народу овлађује пијанство. Пиво се троши, не да се загаси жеђ ил да се после напора и труда окрепи и освежи, него се граница те мере одавна прекорачила и сад се може рећи, да Немци пију пиво са страсти, која се може модерном болести“ назвати и која је у толико опаснија, што наркотик нива није као код вина да оживљава, него да забуњује, да — заглупљује. Узрок том опаком немачком обичају лежи у одношајима. Немци мисле, да се та страст код њих развила, што они осећају живо потребу за удруживањем и забавом. Отуда је дошло, да се толико по крчмама банчи и пијанчи. Увиђајући то ради би они, да своме злу како год доскоче. Веле да је та потреба друштвености и забаве похвале вредна, само је треба неговати на други, достојнији начин. У ту циљ предлажу, да се настоји око слободнијег неукоченог саобраћаја бољих породица, као што је то обичај по другим земљама. Могу се удесити мањи кругови, који би се лети на слободном зраку телесно кретали, а зими лепо забављали у пријатном разговору. Таке су забаве нарочито уобичајене код енглеског народа и много чине, те се одржавају и шире добри обичаји и лепо понашање млађег нараштаја.

„Ми смо ово навели с тога, што се много отуд може применити и на наш српски друштвен живот. Истина, код нас се не пије у тој мери пиво, ал за то се троши вино и што је још горе, — ракија. Осим тога имаде и других порока, које овде нетреба да спомињемо, ја који подгризају ум и тело српско, те народ у сваком погледу клони се отуд назатку своме. Један од узрока тих зала и код српскога је народа онај, који се тамо за Немце спомиње, јер је човечија природа у главном једнака, па према том узроку ваљало би и лечити то зло између осталог начином, који се тамо за Немце препоручује. Оволико нека је овом приликом само напомене и добру раде опомене ради.“

Београдско „**Братство**“ доноси с резервом новост, да је знаменити руски књижавник Чернишевски, који је заточен у Сибирији, помилован. Помиловање је условљено тим, да се Чернишевски не сме у Русију враћати, него да може слободно из Сибира отићи куд хоће.

Исти лист јавља, да је вој. суд решио, да се бившем скупшт. председнику Алекси Протовом не може допустити, да се брани из слободе на јемство Спасојевића и Добровојевића беогр. адвоката.

Алекса Протић стављен је под оптужбу, као што је нашим читаоцима већ познато, због тога, што је фалзификовао реквазиције квите у последњем рату.

Исти лист јавља, да је за управитеља београдске богословије на место досадањег управитеља г. Никанора Ружичића постављен г. архимандрит Нестор, који је и пређе ово место заузимао. „Братство“ од ове промене не очекује велике користи по беогр. богословију.

Као што у истом листу читамо, откривен је споменик пок. кнезу Михајлу 8. новембра.

По пресуди суда вар. Београда, коју исти лист у целости саопштава, осуђен је уредник „Самоуправе“ Стојан М. Протић због увреде, нанешене чиновнику, на 8 дана затвора.

Из страних листова.

Бечка „**Трибина**“ доноси поводом реформе занатлијског закона, који се с оне стране Литаве спровести хани. оштар чланак, којим противничке нападаје на ову реформу сузбија. Овом реформом иде се на то, да се на ново заведу облигатне занатлијске задруге, да се вршење заната

ЛИСТАК.

РУСКИ ЦРВЕНИ КРСТ У ЦРНОЈ ГОРИ

за вријеме турско-црногорског рата 1875—1878.

НАПИСАО С. В. В.

(Наставак.)

На мјесто ове општине главна управа црвеног крста из Петрограда посла другу општину тако звану: „Крестовоздвиженску“ са 15 милосрдних сестара. Ове предвођаше Његово Превасходитељство Николај Ивановић Таропов. Покровитељка ове општине била је Њено Императорско Величанство велика кнагиња Екатерина Михајловна. Вриједно је споменути имена ових сестара: Старшаја сестра Надежда Аркадијевна Счеховскаја, Королева, Глазунова, Петрова, Заушевскаја, Шрејдер, Долбилова, Олга Саговскаја, Висотскаја и Гиљаревскаја. Шњима дође и др. Счастни на исту сврху.

Ово санитетско особље узе 1. септембра све болнице под своју ревњиву управу и продужи истијем питом, којим је онако мудро и корисно ишла георгијевска општина како у лијечењу тако и у раздавању робе, шта више они су и сиротињи црногорској објеручке давали и помагали па давали и објед пред болницама долазећој сиротињи.

Многа од ових сестара на позив ишле су и у приватне куће да женске лијече с доктором Иваном Счастним нежном саучесном љубављу напрам ближњега и великом користи за болестнице; али ово дуго не устраја јер др. Счастни на велику несрећу разболи се и мораде кроз 15 дана Цетиње оставити и у Петроград се вратити. Тако видимо и дра Анојева да иде по селима око Цетиња да на пут стане оспама, које су се биле распространиле с опадком. Шњиме је ишла и госпођа му млада, која неустрашима се указа око болестника.

У великој соби даниловске болнице, ђе је било до 18 рањеника, превијаше добра и ваљана сестра Висотскаја, нежном материнском добротом, пожртвовањем, издржљивошћу и самопрегорјевањем; такођер у другој и у трећој соби сестра Королева облетајући око 24 рањеника.

Као и прије тако и сада рањеницима није оскудјевало нити прислужбе, нити хаљине, нити хране. На то су особито пазиле у Даниловској болници сестра Павла Александровна Гиљаревскаја а у Биљарди сестра Олга Саговскаја.

Осим руског црвеног крста који је у Црној Гори своју помоћ обилато пружао, видимо и московскога славјанскога благотворитељнога комитета који посла на своје трошкове у Бјеловлавиће докторе Унковскога, Заљца, Петковића, Клавдијева, Михајлова и Иванова. У Данилов-граду била је отворена болница за 50 рањеника, који су долазили са бојишта јужне војске г. Божа Петровића, ђе су ови доктори а и милосрдне сестре лијечили и превијали. Да се шњима упозна и њихов рад прегледа дошао је био тајник црвеног крста Николај Николајевић Трогубов са протођаконом Филипом Радичевићем, и нашав све у потпуном реду пође у Пипере да посјети црногорску војску, да види оне оглашене јунаке и да се лично увјери о њиховом јунаштву ако га срећа послужи да прилике буде. Збиља 16. августа када је кроз батаљон Јовице Маркова пролазио, ударише Турци си свих страна пуцњавом топова. Он се бијаше доста далеко од друштва одмакао па и до самога се града Спужа, ђе бијаху Турци ватру заметнули, приближио. За читав сахат није га могао нико виђети, тако да су га за изгубљена сматрали. Он је у толико одушевљено сматрао црногорску војску и турску аскерију која без одушка из топова пуцаше а дужна не остајала јој храбра војска црногорска. Он се свему томе дивио и колико је о Црногорцима чуо и читао то је данас својим очима видио, па задовољан к друштву се своме врати, које се чудило његовој смијелости. Упитан затим како се није животу бојао, одговори: „Ја сам Рус, и не бојим се турских топова!“ — Врати се по томе у Данилов град ђе нареди да се сви рањеници имају пренијети на Цетиње, што би за мало дана све свршено и рањеници понамјештани по болничким зданијама на Цетињу.

Међутим истече рок пуномоћства г. Стефану Ф. Пањутину, који послије шестомјесечног неуморног рада 19. октобра отиде са Цетиња. Када су га перјаници до Котора пратили, дошавши на саму границу рече: „Прошћајте милаја Черногорија, бољше тебја не увижу,“ па поздрави капом у неколико пута стране горостасног Ловћена. При одласку своме желећи указати своје признање и у једно наградити заслуге економа цетињских болница протођакона Филипа Радичевића, преда му слиједеће писмо:

„Растајући се с Вама, поштени економе „нашијех цетињских болница, ја не могу да не „изразим Вама сву моју благодарност за то „сурадништво, које сте Ви мени вазда указивали. У течају више од 5 мјесеца ја сам био „свједок Ваше безкористне и безплатне службе. „Тврдо сам увјерен да ће Ваши саотачаственици дати Вам исто такву захвалност као и „ми за све трудове и заузимање Ваше око „ублаживања рањеника и болесника. Понизно „Вас молим примите уверење о потпуном мојем поштовању и оданости.

Цетиње 18. октобра 1876.

Стефан Пањутин.

(Наставиће се.)

допусти само ономе, који докаже, да је за то оспособљен и т. д. Разуме се, да је ова реформа, за којом солидне занатлије већ одавна чезну, на најјачи одпор наишла код оних, које „Трибина“ врло згодно „фервалтунгсратском партијом“ назива, којима је „берза“ то, што другима црква, који без икаква знања и спреме за сваки озбиљан и користан посао, ли само помоћу капитала хоће да терорише сва знања и сва продуктивна занимања, а поглавито занатлијску радиност у корист својих себичних цељи. На челу ове партије, која се мало не искључиво из семитског елемента рекрутује, стоји „Нова сл. Преса“, која макијавелистичким извртањем начела слободног заната назива ову реформу ударом за раденике. На ово врло згодно примећује „Трибина“: „Овако безобразно није се још никад „либерализам“ пред раденичким светом показао. „Нова сл. Преса“, та ревносна службеница „Фервалтунгсратске партије“, берзе, великог капитала и свију фабричких паша постаје одједаред заштитница раденика! И то одмах неколико дана после тога, када је храбрила владу, да на узнемирене раденике на орленфелдској линији пуцати даде. „Нова сл. Преса“ хоће очито раденике против занатлија, који се баш из раденика рекрутују, да изигра; дражи их једне на друге у интересу заклетих непријатеља и раденика и занатлија. Има ли још кога, који би тим речима „Нове сл. Пресе“ поверовати могао? Пад и срамота ових надувених власника не може већ већа бити, него што је; сада сваки занатлија у целој монархији може знати, како с овом фајтом стоји, која занатлију раденицима хоће да убије.“

„Политика“ се занима са сецесијом (отпадништвом) Валтерскирхена и Кронаветера с једне, и Линбахера и Фукса с друге стране. Познато је, да су прва двојица отпала од немачке левице с тога, што држе, да славенске народе праведном политиком измирити ваља, дочим су ова друга двојица из центрума изишли с тога, што мисле, да је „славенским фракцијама“ већ сувише уступљено. „Политика“ расматрајући ову последњу сецесију вели: Иступање Линбахера и Фукса неће наш положај тежим учинити. Већина ће два, највише три гласа изгубити, но за то ће при предстојећим изборима чешких велепоседника други глас задобити. — Према томе ће дакле и онда, ако три салцбуршка посланика баш систематично против деснице буду гласали, само с једним гласом у губитку бити. Овај губитак пак никако неће моћи левици послужити за архимедову тачку, са које би успешно садањи систем могла оборити. Опасност би могла постати тек онда, када би се озбиљне диференције између владе и деснице појавиле.“ Овакe диференције пак држи „Политика“ за немогуће.

Мађарски „Еђетиртиш“ пишући о квалификацији чиновника, која је у посланичком дому на дневном реду, наваља једну анекдоту, која боље, него сва научна расматрања илустрира положај мађарских чиновника пре 1848. године.

„Sie haben also gedient?“ (Ви сте дакле служили?) запита један Хајнауов авдитор једног у истрази пред њим стојећег поджупана.

„Ich habe nicht gedient, sondern regiert.“ (Ја нисам служио, него сам владао), одговори оптужени поджупан. И доиста поджупан није претеривао. Пре 1848. године мађарски чиновници нису били слуге државне, него су у истини били владаоци, који су над оним народом, што га зову „misera plebs contribuens“ по вољи владали. И како су мање више то још и данас, то се влада труди, да их из ове историчне улоге избаци и од њих учини оно, што је Хајнауов авдитор у оптуженом поджупану хтео да види. Тој сврси треба у неколико да послужи и закон о чиновничкој квалификацији, о коме „Еђетиртиш“ међу осталим пише:

„О томе је реч, да они, који желе да буду чиновници, морају имати и неког извесног духовног цензуса. То је добро. Но здрав разум иискује при том још и то, да кад већ од неког неку способност захтевамо, да се та способност у истини односи на извршење дотичног звања. Кад смо изрекли, да н. пр. од сада градоначелник не може бити сваки, него само онај, који извесне способности има, онда нам ваља изрећи и то, да та способност мора такова бити, како ће вршењу градоначелничких послова доиста одговорити моћи. Јер највећа је супротност захтевати способност, која том звању не одговара. Уместно је н. пр. да од учитеља захтевамо, да неку извесну науку уме предавати, но лудило је захтевати, да се разазнаје и у таким стварима, које његовој струци не припадају, као нпр. у кинеском језику. Но закон, о ком је реч, овако нешто захтева. Кад н. пр. захтева, да градоначеник адвокатску диплому има (односно да је доктор државних или правних наука), онда полази са истог тог становишта, као кад би од учитеља знање кинеског језика или столарског заната захтевао.

Цео закон, такав, какав је, није ништа друго, него бонификација елементима, који су права свршили, адвокатима и докторима права. Ово би код сваког пре појмили, него код Коломана Тисе. Исти тај Коломан Тиса, који је јуристански свет са народнога му земљишта, са правосуђа сузбио, те чак и самим сеоским кметовима уплива у судске ствари дао, исти тај Тиса, који је лајчарима највећег уплива у судске послове допустио, хоће сад некако да рекомпензује јуристе, те права велике публике на штету њену врши. Кад је о томе била реч, да правицу не суди нико, до ли оног, који је духом правосуђа проникнут, који постојеће законе познаје и способност своју о томе пуноважним сведочбама засведочава, онда смо искусили, да је министар-председник тако далеко ишао, да је углед судијског тела на коцку метуо и независност судија опасности изложио. Сада пак, кад је о сасма другим стварима реч, када се тиче обављања простих административних послова, које врло често много боље уме да обавља онај, који живот познаје, него онај, који је дебеле књиге проучавао, сада исти тај министар одједаред почиње спомињати дух закона, проникнутост духом овим, и иде у том правцу даље, него буди које друге владе европске, које су међутим на другом пољу далеко од нас одскочиле.“

Из ове пресуде „Еђетиртишево“ види се, да и овај закон болује од исте оне болести, од које и сви остали, т. ј. да наређења, која су у њему, одговарају свачему пре, него оној цељи, којој би имала да служе. Ал за то нам, хвала богу, и иде тако добро у свачем, у чему смо на потпору власти упућени.

О уређењу правних одношаја сеоског поседа у Хрватској и Славонији.

(Наставак.)

У првој се линији у горњу сврху препоручује укинуће неограниченог делења и уведења минима.

Ако се хоће минимум увести, треба бити на чисто с питањима

А) колики има да буде тај минимум.

Б) на који се посед има протегнути.

Сврха минимума је сачувати опстанак такових господарства, која сама о себи опстати могу — где сељак не мора, да се прехрани, у надницу ићи, — где се може бар један пар теглеће марве с потребним подмлатком из властитих средстава држати.

Такав минимум мора према родовитости земље барем 8 до 12 рали земљишта или по урбарског селишта обухватати. Минимум од 6 или пак од 3 рала како се од некојих страна заговара, те како и сада у крајишком подручју постоји, нема практичне сврхе, јер ограничује слободу у располагању са земљиштем, но ипак не ствара ваљаних неодвисних господарства, нити ставља сељака у стање, да се држи теглећег блага и потребног к томе подмлатка.

Друго је питање, какав да се посед стави под ограничења минимума? да ли само крајишки и урбарски, да ли и просто племићки — да ли само задружни т. ј. још у грунтовници нераздељени, да ли и само властништва, чим нису испод минималног површја, да ли сваки урбарски или просто племићки посед, чим је раван или већи од минимума, овој стези подпада?

Ако се узима минимум као благодат, као обрана против осиромашења, онда користи јавна саветује, да се исти протегне на сав од пре крајишки и поданичкн и на сав простоплемићки посед, и то тако на задружни како и на самовласни; надаље да се ова стега уведе уреда ради — да се у грунтовници означи, који грунт минимуму подпада, те се ради тога више делити не сме.

Ако се прихваћа минимум у начелу, био он сада од 3—6 или чак од 12 рали, даље се рађа питање:

В) Каково има насљедство, односно каква има деоба бити у селиштима подпадајућим под стегу минимума.

Наследство у стегом минимума ограниченом поседу може бити двојако, или па име прворођени друге субаштинике исплаћује, и то не према подпуној вредности дела, већ према могућности преузиматеља; или пак остаје нераздељива задруга, којој на челу стоји најваљанији задругар, као куће господар.

Са народно-господарствене стране имало би се првом начину безуветно вредност дати, јер свако господарство, особито пак интенсивно, може само онда напредовати и процветати, ако стоји под јединственом и самосвестном управом, која је само у самовластни поседа могућа.

Но ако се и ова потоња алтернатива прими, ипак се не може препоручити начин процене, како је до год. 1848. у Цислајтанији обичајан био, да се наиме делови излазећи само по могућности исплате установљују — јер се тим самовољи широм врата отварају — већ се с обзира праведности препоручује, да се унапред већ неко преимућство главном наследнику осигура, а остатак да се по опћем наследном праву дели, примерице: да се сељачки посед скупа с потребним наредом по обичној цени процени, од тога половица главном баштинику препусти, остатак пак да се међу све баштинике, амо рачунајући и главнога баштиника у новцу полаг процене раздели. Против тој установи дигнуће се гласови, да се тим ствара сељачки пролетаријат, супротивно: сада је наш сељак већ дошао на такав виски степен вековитим дељењем, да би се уведење такови повербина само као окрепљење сељачког сталиша имало сматрати.

Разуме се да би оваковим начином код смрти сваког сеоског господара повести требало заоставивску расправу, а да та господарствено не убија сељака, имала би се иста на што једноставнији начин по самом опћинском поглаварству обавити и по политичкој области потврдити.

Под ову категорију спадала би сва крајишка, урбарска, урбарско-сродна и просто племићка земљишта, унешена у посебну грунтовницу, ако укупна површина земљишта у једно грунтовно тело спојених надилази минимум, или пак овоме је равна.

Намеће се сада питање: Како се има поступати с оним урбарским, урбарско-средњим, простоплемићким и крајишким земљиштима, која су испод минимума?

Ова земљишта имала би остати слободна и проста од сваке стеге, тим би се наиме могли помоћи они, који требају више земљишта, него га имају, то би била побуда за марљивост и рад, те за стицање главнице.

Овакова земљишта, ма да су прикупом у једној руци и до такове величине допрла, да су равна мизимуму, или још исти надмашују, имала би и на даље остати проста од сваке стеге, изузев једино, ако би властник сам желио, да се у грунтовницу овом стегом унесу.

Овим начином била би три разреда поседа изван грађанскога:

а) Велики посед (племићки), с којим беше до г. 1848. скопчано право јурисдикције, — овај би посед по све слободан био, те би се могао делити без ограничења;

б) средњи посед, т. ј. крајишко-обвезни, онда племићки, с којим до год. 1848. не беше скопчано право јурисдикције, и урбарски, или урбарско средњи — овај би посед ограничен био на минимум.

в) исти као под б) који је пре оживотворења новога закона спао био испод минимума; овај би посед био такође по све слободан.

Према досадањем разлагању треба дакле пре, него што се састави основа закона о уређењу сељачког поседа, тако гледе властништва, како гледе наследства и деобе, бити подпуно на чисто с одговори на следећа начелна. (Наставиће се.)

Из делегација.

(Наставак.)

Министар Калноки: Мислим, да се код свега пресуђивања црногорскога питања полази са високог становишта. Очекивања од чинова црногорске владе не могу бити тако велика и од ње се тешко може захтевати, што се сме захтевати од подпуно модерно уређене владе. Међународне обвезе Црне Горе остају да како оне исте као обвезе сваке самосталне државе, али се мора имати пред очима, да уредбе у тој земљи нису онако исто развијене као у модерним државама. Ако црногорска влада имаде и најбољу вољу, да испуни своје дужности, и пак не ће ваљда увек имати средства (!?) да те дужности потпуно испуни. Даље се мора уважити, да је у случају, као што је онај, где становништво с обес траве границе одавна симпатише, врло тешко пречити или надзирати његово суделовање.

Ми наравно морамо с наше стране код кнежевске влапе увек најенергичније о том радити, да сва на расположењу јој средства без устручавања употреби, да испуни своје дужности. Али ми не можемо очекивати, да ће збиља моћи испунити све захтеве међународнога права. Општи одношаји с кнезом збиља су добри. У току догађаја могло се до душе опазити колебање, али не можемо ни у једном случају казати, да смо наишли на и каков одпор кнежев, ако смо му могли ставити какав непосредан захтев.

Што се тиче примедаба г. делегата Демела гледе тобожњег ослона, који је Црна Гора нашла другде у свом непријатељском владању против нас, морам пре свег опазити, да положај Црне Горе у опште није био непријатељски. Била је претежно конвенција становника, која нам је задала великих тешкоћа приликом угушивања устанка; поједини становници су збиља одобравали устанак и злобно на њ утицали, али то се никако не може влади у грех уписати. Не видим никакова доказа, да која спољашња сила и којим начином стоји за стварју, ја барем нисам нашао ни најмањег повода да то мислим. Новинарство је ванредно претеривало путовање кнежево у Петроград. Црногорски кнезови слали су од векова своје депутације у Петроград, и не може се тајити, да смо ми у пређашње време премало позорности посвећивали тој кнежевини; могуће је, да у у том погледу почињени многи греси због немара.

Али ја у последњем путовању кнежеву не видим никаковог нам непријатељског, политичког чина. Ми морамо праштањем и стрпљивошћу црногорско становништво уверити, да се његово материјално добро и његов спас може наћи на нашој страни. Стогодишњим бојевима за свој опстанак постали су Црногорци ратници. Иза берлинскога уговора пак, кад су добили извесне границе и нов државни положај, нестало је за њих разлога трајном узнемиривању и бојевима, те ће се народ уз стрпљив уплив моћи привести и мирољубивом раду.

У погледу бегунаца, који су још у Црној Гори, ваља приметити, да су ту које Кривошијани, које Херцеговци и да им се онде по црногорском обичају дели тако звани тајин, малена потпора у житу. Гледе њиховог повратка није било никакових правих договора с Црном Гором. За Херцеговину издана је месеца априла амнестија, те се сад ради само о том, да им се у Црној Гори разјасни, да онде немају ништа очекивати, да се на против не требају ничега бојати, ако се поврате овамо. У појединим случајевима и збиља су се повратили, те се издати, да ће се и остали бегунци на темељу амнестије вратити у места своје домовине. Код Кривошијана имаде мање наде, да ће се вратити, јер се морају покорити строгости закона. Црногорски кнез преузео је у осталом дужност, да их заточи далеко од границе и колико је могуће пречи, да узмакну, те је ту дужност до сада и испунио.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

?. Земун 5. новембра. И опет се угасио један поштен живот, и опет је мање једног честитог Србина. Јуче су уз велико саучешће овдашњег грађанства без разлике вере и народности, предани земљи земни остатци бившег честитог и вазда одликованог грађанина земунског Јована Ј. Јовановића. Покојник је сваком приликом, кад му се год ова указала, показао колико је род свој и веру своју љубио. Рођен од сиромашних родитеља 1807. године, својим примерним, вредним и штедљивим животом стекао је знатно имање, те је био човек сасма независан. Више је пута био одликован избором за црквеног скупштинара и варошког саветника, а неколико је година био и подградоначеник града Земуна. — Колико је честита старина ова род свој љубила, јасно је показао прошле године приликом оне достојне борбе земунских грађана против „наметнутог одбора“. Старац је свагда неуморно долазио на састанке народне странке, те је својим присуством и саветом бодрио млађе грађанство на истрајну борбу. Још нам је живо у памети, кад оно „намет-одбор“ прошле године при избору посланика за народни сабор карловачки, одузео толиким часним грађанима овдашњим изборно право, како је овај честити старац са другим у поштењу оседелим старцима у ходнику пред изборном двораном стојећки очекивао исход избора, кад већ сам право своје не мога вршити.

Али нам је најживље пред очима слика тог честитог човека, када је погнутом часном главом оплакивао несретно трвење српско, па је куцнув штапом о патос ходника, дубоко и тешко уздахнув рекао: „Ај школо, школо, да сам знао, да ћеш оваке српске синове одневати (ту је старац мислио одбораше), неби ударио чекићем у темељ ти.“ У овим речима јасно се огледа бол који је у тај ма раздирао родољубиве груди честите старине, гледајући у несретни подмладак српски. Од тог доба се огорчио старац на коловођу одборског рада, на поп Николу, те од тога доба — ево пуна година дана — никад не прекорачи прага николајевске цркве, куда је најрадије и сваке скоро недеље долазио. Последња година живота му је јако огорчена била. Колико је то огорчење код покојника било велико, најбоље се види из овога што ћемо да напоменемо.

У Земуну је обичај да свештеници по својим црквењацима поручују својим парохијанима, да ли ће примити свећење свечарске водице. Па како је грађанство у опште озлојеђено на поп-Николу због одузимања изборног права, хтедоше и они њему да колико толико врате зајам, ако не у другом а оно у хонорисању његових свештеничких функција. Тако је одма по лањском првом избору сутра дан отишао да свети водицу код честитог младог трговца А. Г. Димитријевића, који га је дотле увек хонорисао, али му том приликом даде само прописану таксу од два десетака. Мора бити да је поп Никола на више места овако прошао, па с тога није две године поручивао свећење водице многим својим парохијанима. Међу осталима није то учинио ни код покојника о св. Петци о. г. Које тај случај, које лањско одузимање бирачког права, тако је овлоједило већ оболелог старца, да је своју супругу и својту заверио, да у случају смрти му никако не позову поп Николу на укоп, и ако му је овај парох. А оваке је случајеве поп Никола у овој години многе доживео. Супруга — удовица — следећи последњој жељи свога супруга напише писмо поп Николи, приложи писму 2 фор. као овде уобичајену погребну таксу и у писму изјави му жељу покојникову. И тако је покојник по својој жељи сарањен без суделовања поп-Николе. Овај, као и овом подобни случајеви сигурно ће научити поп-Николу, у каквом одношају ваља да живи духовни пастир са својим духовним стадом.

Покојник је љубио свој народ и његову црквену самоуправу, с тога не хте да му и на самом укопу суделује човек, који подсеца крила те самоуправе и народног нам живота. Ово је увишен пример истрајности у љубави према народној ствари, с тога рецимо му: Лака ти црна земља! Вечан ти спомен, честита старино!

Народна просвета.

Српско академ. лит. друштво „Србадија.“

У Грацу, 31. окт.

Српско академијско литерарно друштво „Србадија“ у Грацу, конституисало се и за ову 1882/3. шк. год. на главној скупштини, која је одржана 9. (21.) октобра. Управни одбор састављен је овако: Председник: Сима Мандић, канд. проф.; потпредседник: Стеван Гузина, правник; I. тајник: Свет. Шумановић, правник; II. тајник: Јефта Поповић, филозоф; благајник: Кажимир Лукетић, медицинар; два члана одбора: Прока Адамовић, техничар, и Никола Ненадовић, фармацеут, и два одборска заменика: Павао Лучић и Стеван Пожарев, оба медицинара.

Сем тога друштво је одржало три редовне седнице, на којима је, поред осталих друштвених послова, читан и један рад, на име Јвфта Поповић фил. читао је свој превод Пипинове културно-историјске студије: „Литерарни панславизам.“

Друштво је добијало прошле године ове листове: „Отаџбину“ (у пола цене), „Јавор“, „Тежака“, „Српски Лист“, „Српске Новине“, „Српско Коко“ и „Словинца“ (све бесплатно).

Овим се изриче уредништвима поменутих листова најучтивија захвалност.

Уједно најљудније молимо, како поменута сл.

уредништва, да нам своја шиљања продуже, тако и остала уредништва свију српских листова, да нам изволе своје листове слати.

Тајник: **Јефта Поповић.** Председник: **Сима Мандић.**

Нови Сад, 9. новембра. Глас о смрти ђуре Даничића у Загребу растужио је овде пријатеље и знанце великога покојника тог и свеколико српско општинство. Као што је познато, Даничић, или по правом презимену свом Поповић, рођен је овде у Новом Саду, у улици „Златној Греди“, и син је некадашњег пароха овдашњег Јована Поповића. Да би дакле овдашња српска општина дала што већег израза жалости за земљаком својим и великим покојником, наредио је председник црква.-општински, да се смрт Даничића свечано огласи великим звоном како у саборној, тако и у осталим овдашњим парохијским црквама и за три дана да се у сва звона звони у уобичајено време, што је јуче и отпочето. На „Матици Српској“ изнета је и на алтану намештена црна застава, која ће се ту вити осам дана, а у Загребу замољен је један тамошњи члан матичин, да у име Матице положи венац на мртвачки сандук даничићев. Међу овдашњим књижевницима појавила се жеља, да се приреди свечани парастос великом покојнику и каменим споменником обележи место у горе реченој улици, где је била кућа, у којој се Даничић родио.

НОВИЈЕ.

— Српски министар просвете израдио је, као што из Загреба јављају, по нарочиту налогу краљ-миланову, да се тело даничићево о српском државном трошку пренесе у Београд. Тело је у уторак (јуче) послато из Загреба, а прати га нарочит пуномоћник бечког посланства српског.

— Пошто је говеђа куга у Румунији веома отела мах, то је угарска влада, као што из Будапеште јављају, наредила, да се погранични кордун у Ердељу војском појача.

— Београдско министарско веће закључило је 6. о. м., да српску народну скупштину сазове крајем новембра.

— Као што „Н. Сл. Преси“ из Београда јављају, завада пироћанчеве владе са српском црквом може оној првој потешкоћа направити. Архимандрит Дучић донео је 5. о. м. одлуку од цариградског патријарха о тој ствари. Васионски патријарах изјављује, да је незаконитост, што је митрополит Михајило свргнут и да администратор београдске митрополије не може бити признат.

— Досадашњи руски министар-резиданат на црногорском двору, Јонин, одазван је, а место њега постављен је за ванредног посланика и опуномоћеног министра на Цетињу Хитрово, досадашњи дипломатски агенат руски у Сретцу.

— Као што „П. Лоју“ 5. о. м. из Скадра јављају, турски министар-председник позвао је тамошњег валију, нека му по именце саопшти, који су арбанашки поглавари молили овдашњег Аустро-угарскога конзула, нек Аустро-угарска војска уђе у Арбанију. Говори се, да је конзул одбио молбу дотичних Арбанаса.

— Из Пловдива јављају, да је у десет маћедонских округа, што граниче с Источном Румелијом, оковано пре неки дан у гвожђе преко тисућу Бугара, међу њима много свештеника. Говори се, да су исти спремили противутурску адресу за пловдивску народну скупштину, па за то да су позатварани.

— Из Петрограда јављају, да је ђен. Игњатијев био 5. о. м. код цара Александра.

— Руски министар спољашњих послова, Гирс, путујући у Пизу у Италију својој болесној кћери, приспео је 6. о. м. у Гданско, а отуд отишао Бисмарку у Варцин.

— У руској војсци образована је поред главног начеоника ђенералног штаба и част начеоника царског ђенералног штаба, која је од оне прве независна. Вели се, да је то учињено, само да се створи синекура ђен. Воронцов-Дашкову, који одступа од звања дворског министра.

— Порта остаје при својој намери, да пошље турског повереника у Мисир, ма да се Инглеска томе противи.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
на

ЛЕТОПИС „МАТИЦЕ СРПСКЕ.“

Као што ће нашем читалачком свету познато бити, „Летопис“ је поникао из одушевљене тежње за напретком народне просвете, из ватрене жеље, да се књижевност наша подигне и да се шири изображење међу нашим народом.

Да је „Летопис“ том задатку своме одговарао савесно, показује најбоље садржина, која се налази прикупљена у „Летописима“, од којих су до сада 132 књиге изашле на свет.

Али да би „Летопис“ могао постати још више будиоником народне просвете, да би могао народу нашем што чешће лепо казивати све, што му ваља знати: раширен је досадашњи програм „Летопису“, те тако и опет доноси забаву и поуку, а излази и чешће — четири пута у години, у свескама у величини од 8—10 табака.

Обилати садржај од дванаест свезака, које су до данас изашле по овом новом програму, показује најбоље, да је „Летопис“ својски прегао, да одговори тешком задатку своме; да постане књигом народном.

Како пак књижевност заузима главно место међу потребама народног живота и како књижевност без народне потпоре не може се развијати с успехом: то уљудно позивамо наш читалачки свет на претплату на „Летопис“.

Претплатна је цена за све четир свеске „Летописа“ за год. 1883. само 2 фор. а. вр. Дућанска је цена свакој свесци 70 новч. а. вр.

Претплатни новци шаљу се у напред „Благајници Матице Српске“ у Новоме Саду, која ће свакоме претплатнику уредно и тачно шиљати „Летописе“ поштом.

Умољавамо све врле родољубе српске, а нарочито све чланове матичине, да се приме скупљања претплате.

До одвива стоји, хоће ли „Матица“ развити око „Летописа“ живљу радњу, или ће се опет морати вратити на стару меру.

Сви чланови матичини добијају „Летопис“ на поклон, али су дужни подмирити трошак око његовог разашиљања.

С тога се и позивају сви чланови, који желе све четири свеске „Летописа“ за год. 1883. поштом добијати, да пошљу у име поштарине 50 новч. а. вр. „Благајници Матице Српске у Нови Сад“, да би им се могао „Летопис“ тачно достављати.

„Матица“ је чинила и чини и сада све што може, да би се ширила просвета и подигла књижевност наша: сада је на народу нашем, да делом потпомогне „Матицу“ у том племенитом и узвишеном задатку њеном.

Матица Српска.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ
код светог Саве

НАШИ КАЛЕНДАРИ
за годину 1883.

СРПСКИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР са другом свеском „Певаније“ Змај-Јована Јовановића. Цена — — — — — — — 40 н.

КАЛЕНДАР ЗА ЖЕНСКИ СВЕТ са ремек-песмама „Ђулићи увеоци“ Змај-Јована Јовановића у најновијем елегантном издању
на финој дебелој хартији — — — — — — — 60 н.
на обичној хартији — — — — — — — 50 н.

ГОДИШЊАК велики српски илустрован календар са 20 слика, уређује А. Сандић. Цена — 33 н.

ВЕЧИТИ КАЛЕНДАР са додатим календаром за годину 1883. — — — 70 н.

И ови мали календари:

„Орлић“ српски народни календар, са песмама о јунаштву Црногораца — — — — — — — — — — 20 н.
Звездар српски народни календар са књигом за народ лаћ. Годишњака. Цена — — — — — — — — 25 н.
Новосађанин српски календар за народ са више слика са народним песмама о деспот-Ђурђу Смедеревцу. Цена 20 н.
Рузмарин српски календар за народ са најодабранијим српским народним песмама сватовским. Цена — — 20 н.
Ружица најстарији српски народни календар са најодабранијим песмама Српске гусле. Цена — — — — 20 н.
Ласта српски народни календар са народним песмама о јунаштву Црногораца и (сликом насловном.) Цена — 20 н.
Родољуб српски народни календар са песмама о српским јунацима, хајдуцима и (сликом насловном). Цена — 20 н.
Радован српски народни календар са српским народ. песмама о цару Душану Силном и (сликом насловном.) Цена 20 н.
Сремац српски народни календар са песмама ратар-песника Ђурића Ленавића. Цена — — — — — 20 н.
Планетар народни календар са описом планета и рождаником, са сликом насловном и старинским сликама планетским. Цена — — — — — — — — — — — 20 н.

Купцима на више дајемо у комисију 25 проц. а за готов новац или на утврђен рачун 33⅓ проц.

Осим тога може се добити:
Орао календар — — — — — — — — — — — 50 н.
Панчевац — — — — — — — — — — — 30 „

(На ова два работујемо такође 25 процената или за готове новце.

Тражимо добре и сигурне растуриваче (комисионаре).

ПОЗИВ
НА

БЕСЕДУ С ИГРАНКОМ

што је даје српска читаоница у Новоме Саду у суботу 13. (25.) новембра у корист своме фонду у дворани „српског народног позоришта.

Цена је од особе 1 фор.

Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Улазнице се могу добити у књижарама: Браће М. Поповића и Луке Јоцића и др. и на дан беседу у вече на каси.

Почетак у 7 часова у вече.

РАСПОРЕД.

1. „Тиха ноћ је настала“, од Зајца, пева мушки лик читаонички.
2. Концерат од Молика, свира на виолончелу г. Роберт Толингер.
3. „Лабуд се купа“, од Толингера, уз гласовирску пратњу пева мешовити лик читаонички.
4. „Љубичица“, од Моцарта, уз гласовирску пратњу пева гђица Ангелина Лованова.
5. а) Српске несме, б) Мазурка, од Попера, свира на виолончелу г. Р. Толингер.
6. „Винска песма“, од Толингера, пева мушки лик читаонички.
7. Арија из опере „Die Zauberflöte“, од Моцарта, уз гласовирску пратњу пева г. Јов. Јовановић.
8. „Напред“, од Толингера, пева мушки лик читаонички.

Курс бечке берзе 9. (21.) нов.

Сребро — — — — — — — — — — —	—
Лондон — — — — — — — — — — —	119.20
Немачке марке — — — — — — — — —	58.45
Ц. кр. дукати — — — — — — — — —	5.67
Наполеондори — — — — — — — — —	9.49

Прилози

за потпору Јелене Угљешићеве у њеном изображавању у уметничком певању на будапештанској консерваторији.

1.	Гђа Софија Дунђерска — — — — — — —	10 ф.
2.	„ Таса Недељковић — — — — — — —	10 „
3.	„ Јустина Кодина — — — — — — —	5 „
4.	„ Милева Вукићевићка — — — — — —	5 „
5.	Гђе Јелисавета и Ирина Баракова — — — —	5 „
6.	Гђа Јелисавета Брановачка — — — — —	3 „
7.	„ Катица Манојловићева — — — — —	3 „
8.	„ Марија Максимовићева — — — — —	3 „
9.	„ Анка Павловићка — — — — — — —	2 „
10.	„ Софија Пушибркова — — — — — — —	2 „
11.	„ Ана Николићка — — — — — — —	1 „
12.	„ Александра Стефановићка — — — — —	3 „
13.	„ Анка Пајевићка — — — — — — —	2 „
14.	М. Борисављевић из Србије — — — — —	2 „
	Свега —	56 ф

Осим тога се обвезале, да ће месечне прилоге давати, ове госпође: Јулка Ђ. Поповића, Марија Ђ. Поповића, Савета Трифковићка, Марта Станојевићка, Милица Јојкићка, Јелисавета Натошевића, Пана Натошевића, Марија Вучетића, Јелка Рајића, Даница Гостовића, Зорка Грчићева.

На свима овим родољубивим прилозима изјављује у име одбора за прикупљање прилога најтоплију захвалност

У Новоме Саду на Аранђелов-дан 1882

А. Хаџић.

✝

Сродницима, пријатељима и знанцима, јављамо тужну вест, да нам је наш нигда незаборављени отац, односно свекар, таст, деда, шогор и сестрић

СВЕТОЗАР ВУЈИЋ

адвокат и поседник у Ади

после дугог и тешког боловања, у 63-ој години живота свога, преминуо 29. окт. (10. нов) о. год. у Будапешти, куда је отишао, да тражи лека својој тешкој бољи, и да је по обреду наше православне цркве сахрањен 30. окт. (11. нов.) на керепешком гробљу у одељењу за Србе.

Захваљујући се усрдно свима, познатима и странима ученог и трговачког реда, и срп. црк. певачком пештанском друштву, који последњу почаст одаше драгом нам покојнику, и спратив га до вечне куће — хладног гроба, не можемо на ино, а да се јавно не сетимо двојице младих медицинара Срба г.г. Ђуре Живковића и Милана Поповића, који милом покојнику, док је још жив био у страноме свету, чинише сваку услугу, и да им на томе не речемо лепо хвала.

Ђура, Исидор, Иван, Милорад синови. Драгиња Матић рођ. Вујић, Марија Невенка Вујић кћери. Евгенија Вујић рођ. Цонцаревић, Тина Вујић рођ. Шевић снахе. Андрија М. Матић зет. Миливој Матић, Светозар Матић, Светозар Вујић унуци. Марија Јосић рођ. Мучалов шогорица, Ђорђе Јосић шогор, Дафина Нађ, рођ. Манојловић тетка.

Сродницима, пријатељима и знанцима јављам, да ћу сьоме нигда непрежаљеном супругу

МИЛОШУ САРАНДИ

б. грађанину и сиротињском оцу сл. кр. вар. Н. Сада давати годишњи парастос у овдашњој саборној цркви у суботу 13. (25.) новембра о. г. у 11 сати пре подне.

У Новом Саду 8. (20.) новембра 1882.

Александра Саранда,
ожалошћена супруга

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

За моју трговину шпецераја, делика.еса и ципела требам једног млађег помоћника и једног шегрта. Добре детаљисте и вични тој радњи имају првенство.

У Вуковару.

2—3 **Стеван С. Дробац.**

Од 1. новембра 1883.

издајем моју кућу лежећу у златној греди број 1938. под кирију на једну и више година; а по повољној цени и продаћу.

Обратити се има на долепотписаног.

Земун, 18. новембра 1882.

1—6 **Кузман А. Дабижић.**

Позив.

У свези са позивом од 14. (26.) септ. 1881. бр. 143., 145. и 146. у погледу уплате деоница овог завода власници деоница под бр. 460., 461., 462., 463., 464., 465., 466., 467., 468. и 469. овим се позивају да плативе и истекавше рате од 1. нов. 1881., 1. марта 1882. и 1. нов. 1882. у смислу 4. §. друштвених правила за 30 дана од дана овог позива на каси овог завода исплатити не пропусте, пошто ће у противном случају искусити сљедства, која су у §. 4. означена.

Бачко-потиска штедионица у Ст. Бечеју 4. (16.) новембра 1882.

1—1 **Управа.**

ОГЛАС.

У општини Св. Ђурђу на Бегеју на српско-православно-вероисповедној школи отвара се овим стечај на упражњено учитељско место са којим је следећа годишња плата скопчана. У готовом новцу 136 ф. у име поптворне школе 40 ф. за суделовање при великом погребу 1 ф. при маломе 50 н. у природи 12 хектолитара чисте пшенице, 12 хектолитара кукуруза у зрну, 2¾ ланца ораће земље, 2 хвата дрва, за огрев сламе колко треба, слободан стан с баштом.

Примећује се да у дужност учитељску и црквено појање спада. Који на ово место компетовати желе, нека изволе своје сведоџбама снабдевене молбенице најдаље до 24. декембра о. г. долеподписаном председништву приносити.

У Св. Ђурђу на Бегеју 29. октобра 1882.

Милан Анучин,
3—3 председник црква. школ. општине.

Anlage- und Speculations-
Käufe in allen Combinationen (Tauschoperationen, Prämien, Consortien etc.) sowie Käufe u. Verkäufe von **Los-** u. **exotischen** Papieren vollführt anerkannt **reell** u. **discret** zu **Original-coursen** das **Bankhaus „LEITHA“** *(Halmai) Wien Schottenring 15* Erprobte Information, gewissenhafte Rathschläge, reichhaltige Brochure u. Probenummern des Börsen- u. Verlosungsblattes „LEITHA“ gratis u. franco.
4—12

ОГЛАС.

Од стране подписаног градског поглаварства ставља се овим свеопће до знања, да ће се у властитом уреду дне 23. новембра т. г. у 9 сахати пре подне путем јавне дражбе, издавати под закуп градске доходарине и то: право точења пића са исклачном ценом од 6012 ф. 20 н. право сечења меса са исклучном ценом од 2206 ф. право побирања сајмовине годишњих сајмова са исклучном ценом од 3700 ф. право побирања пристојба од вагарења са исклучном ценом од 500 ф. право печења меса са исклучном ценом од 71 ф. право побирања пристојба од дрварницах са исклучном ценом од 235 ф.

Доходарине издају се под закуп на три године почев од 1. јануара 1883. г.

Сваки радокупац дужан је при дражби у руке поверенства положити 10% од исклучне цене у име жаобине, досталац пак до половице досталне своте јамчевине било у готовом, било у аустро-угарским јавним задужницама.

Писмене провиђене нужном белегом те означком предмета и изражене јасне понуде, примају се према §. 11. дражбених увета до 8 сахати из јутра одређегог за дражбу дана.

Ближи увети могу се у уредовне часове код подписаног поглаварства увидити.

Градско поглаварство у Митровици дне 30. октобра 1882.

Градоначелник:
2—3 **Милекић.**

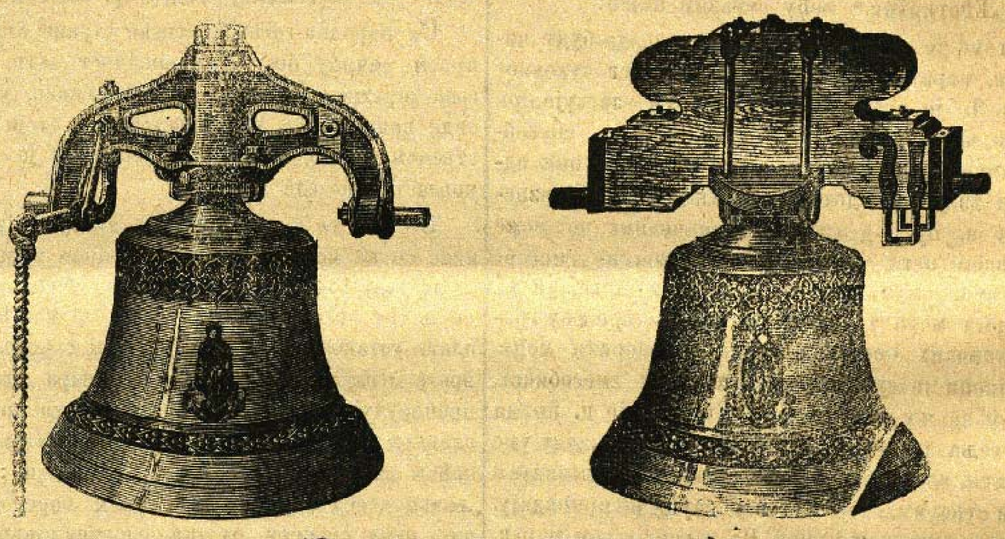

ЗВОНА

по новој и старој системи са гвозденим и дрвеним крунама, хармонично удешена од најфинијег метала, са најчистијом израдом, израђује ливница Ђорђа Бота синова, са гаранцијом на више година.

Стара прснута звона прима гореречена фирма у промену за нова, са врло малом доплатом. Такође дајемо до знања оним частним општинама, које би раде нова звона лити дати, или стара звона у промену за нова, а нису у стању одма исплатити, примамо се израдити истим општинама на исплату. На захтевање шаљемо ливаће мустре звона како са гвозденим, тако са дрвеним крунама.

18— **ЂОРЂА БОТА СИНОВИ**
звоноливци у Вршцу.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.